

Hany Istók legendája

A Fertő-Hanság Nemzeti Park része a Hanság, amelyet a környék népnélve "Hany"-nak nevez. Az ősi háborítatlanságban gazdag lápi és mocsári növényvilág alakult ki.

Hany népe sajátos hiedelem- és mondavilágot teremtett a láp fölött sejtelmesen hol itt, hol ott megjelenő, sárgásan, kékesen derengő fénycsóvák köré. Ezek a titokzatos "lidércfények" a lápban keletkező gázok öngyulladásával keletkeztek, de a néphit szerint a felvillanó kis bolygótüzek halálba csalogatva a kapzsi embereket, az elásott kincsek fölött lebegtek.

Napjainkra csak néhány kisebb tó maradt meg a vadregényes lápból, amelyek őrzik az egykori vadvízország rejtelmes hangulatát. A megmaradt lápvilág sekély vizű tavain, égereseiben szinte magunk előtt látjuk az egykori hanyi embereket, amint csákyás, hosszú orrú fertői ladikokon csendesen siklanak a vízen.

1749 márciusában furcsa emberi lényt fogtak ki a kapuvári halászok a Hanság lidércfényes lápi világából. Nyolc-tíz éves gyermeknek látszott, kettős szemhéja volt, és keze, lába ujjai között úszóhártya feszült.

Tény az, hogy 1749. március 17-én a kapuvári templomban feltételelesen megkereszteltek egy 8 év körüli fiút, mely a keresztségben az István nevet kapta.

A korabeli írások szerint: "A fiú meztelen volt, puszta füvet, szénát és szalmát falt, nem tűrt ruhát és ha embert pillantott meg, azonnal a vízbe ugrott, és úgy úszott, mint a hal. Majd egy évig élt a várban, megette már a főtt ételt, viselte a ruhát és külsőleg is emberré kezdett válni. Alkalmassint a vártól nem mesze folyó Rábába ugrott és leúszott a Hanyba. Meg se találták soha többé."

E legendás talált gyermek történetét a szájhagyomány kiszínezte:

"Valamikor réges-régen - így mesélik az öregek - kapuvári halászok fönt a Hanyban egy gyereket fogtak ki a Király tóból, aki ugyan teljesen meztelen volt, de mégsem fázott, mert testét halpikkelyek fedték.

Félig ember volt, félig hal: ujjai között úszóhártya feszült. Főtt ételt nem evett meg, kígyókkal, békákkal táplálkozott.

Behozták a kapuvári várba, s mivel nem tudták, hogy meg van-e keresztelve, hát megkeresztelték. A keresztapaságot maga a tisztartó vállalta. A keresztségben az István nevet kapta, s mert a Hanyban találták, hát elvezeték Hany Istóknak.

Hany Istók félt az emberektől. Rúgott-harapott, ha a közelébe mentek.

Legszívesebben a vár sötét folyosójának zugaiban bújt meg, vagy a várat körülvevő vizesárokban uszkált. Később, mikor már hozzászokott az emberi társasághoz, eltúrte, hogy ruhát adjanak rá, hogy felöltöztessék. Akkor volt a legboldogabb, amikor piros nadrágot adtak rá.

Befogták a konyha körüli kisebb munkákra is, fát aprított, vizet hordott, sepregetett. Rákapott lassan a főtt ételre is, de azért, ha szerét ejthette, szívesebben evett békát.

Beiratták iskolába is, ahol a mester sokszor megfenyítette, mert kötekedő, verekedős volt.

Telt-múlt az idő, Istókból legény lett. Volt a tisztartónak ugyanakkor egy lánya, Piroska volt a neve, aki körül szívesen legyeskedett, végül szerelmes lett bele.

Nem csoda hát, ha igen bánkódott, amikor Piroska a kezét nem neki, hanem másnak nyújtotta, s ezzel a bizonyossal meg is esküdött.

Javában állt a lakodalom, a vigasság, amikor Hany Istók is beállított a lakodalmásokhoz és egy kendővel letakart tálat helyezett az asztalra. Amikor a vendégek kíváncsiskodva felemelték a kendőt, a násznép nagy riadalmára a tálból békák ugrottak ki, kígyók másztak elő.

Ekkor a hajdúk megfogták Hany Istókot, jól elverték, s aki aztán bánatában, hogy kedveskedni akarásait félreértették, beleugrott a Rábába és örökre eltűnt".

Jókai Mórt is megihlette a legendás alak Hany Istók vagy Hanyi Istók. A Névtelen vár című regényében így ír:

"- Marie! - kiáltá a férfi megrémülve, s fél kezével megkapva a leánynak a derekán az övét, kirántotta őt a hullám közül, s az ölébe vette. - Mi lelt? Mi üldöz?

A leány úgy reszketett, úgy vacogtak össze a fogai, hogy nem tudott felelni; a lélegzete is elállt, el volt fulladva egészen. Csak a nagy szemeit mereszté iszonyatra.

Lajos körülbámult, és nem látott semmit. De néhány perc múlva felmerült előtte valami.

Hanem mi?

Ember, vagy állat?

A fej, az ábrázat emberé volna: férfié talán, hanem a sima arcot rőt, kurta szőr fedti, s a koponyát a haj helyett is csak vidraveres csömbölék takarja, két hosszú füle hegyesen mered fel, az alak szája úgy össze van szorulva, hogy semmi ajka nem látszik, orrcimpái összelapultak, alig kivehetők; hanem a szemei, mint a halnak mereven, karikára kinyílva. Az egész arcon semmi indulatkifejezés.

A rejtélyes szörny egészen ott a csónak közelében merült fel.

Lajos két kézre kapta az egyik evezőlapátot, hogy szétzúzza a csodának a fejét; - de súlyos ütése csak a puszta habot érte. A szörny egyszerre lebukott, s látszott a mélyen áttetsző holdsugárított hullámban, hogyan szökellt tova, nem embermódra úszva, hanem szeszélyes zegzug szökellésekkel, mint egy ösvilági csoda, lökve magát odább, s eltűnve a vízmélység homályában, hol ember szeme nem lát többé, csak a halé. És aztán nem látta őt Lajos felmerülni többet."